

Moudrý stařec

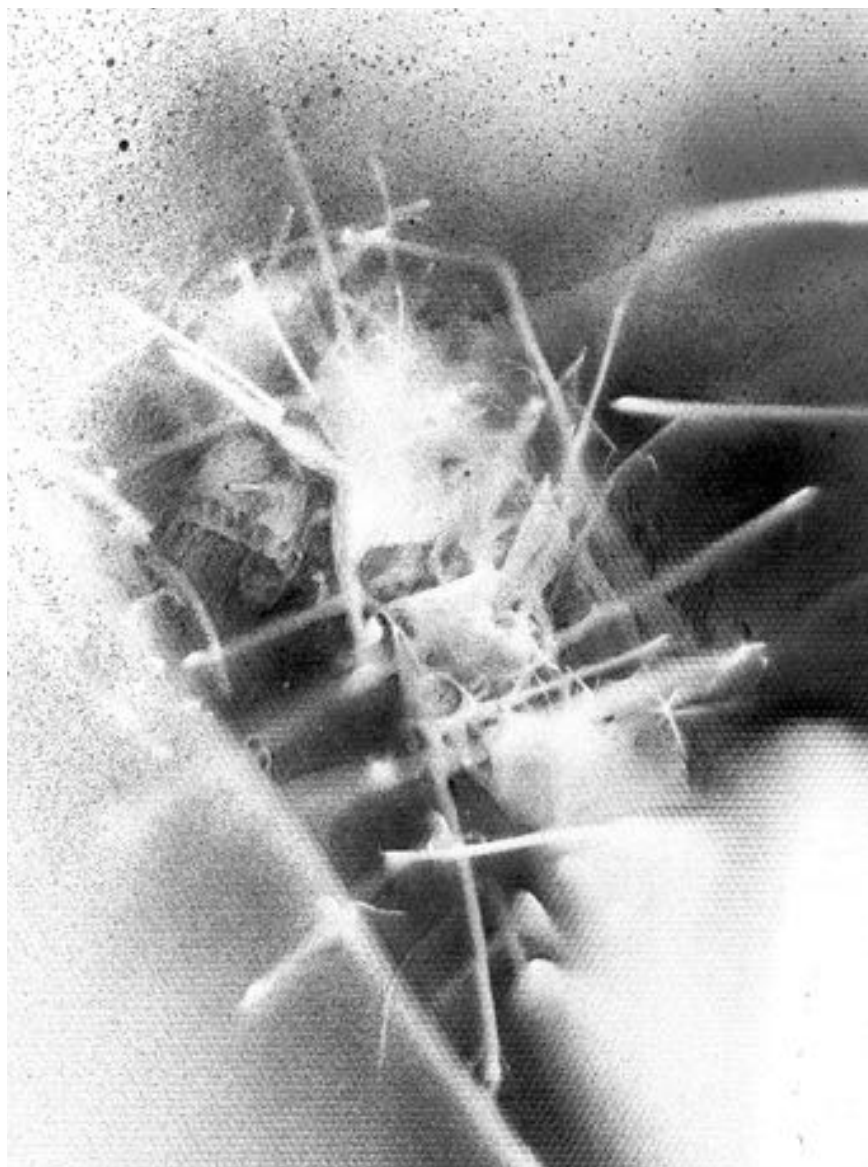
proměny archetypu (?)

Ivan
Horáček

Samizdat 2019

Cogitationes
1989

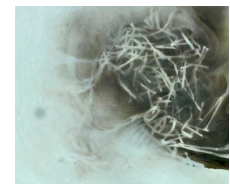
(i) Začneme od konce: proč otazník?

Ano, budeme hovořit o stáří, starcích a moudrosti, i o tom, že jevové podoby všech těchto entit mohou nabývat velmi rozdílných forem stejně tak jako jejich vzájemné relace, že v rozsahu neméně značném se s civilizačními změnami a kulturními posuny mění rovněž náplň dotyčných pojmů a jejich kontextuální vymezení.

Výchozím objektem našeho zájmu je ovšem *archetyp* moudrého starce. Tu pak třeba připomenout, že termín archetyp užíváme, máme-li na mysli obecný vstupní výměr daného předmětu, jeho invariantní rámec, který se z povahy věci nemění. Platí to jak v běžné mluvě tak, ještě důrazněji, v kontextu jungovské hlubinné psychologie, užívající tento termín pro universální klíčové invarianty psychické organizace. V této souvislosti pak připomeneme, že jungovská expozice tohoto tématu, kacírský odklon od ortodoxie freudovské psychoanalýzy, deklarovaný poprvé v obšírném spisu *Wadlungen und Symbole der Libido* (1912), se odvíjí od zjištění, že vedle osobního nevědomí, tvořeného reakčními produkty individuální ontogeneze a sociálních interakcí, se v psychickém bytí odráží hlubší úroveň nevědomých procesů. Tuto bazální organizační platformu psychických reprezentací, společnou všem příslušníkům našeho druhu a invariantní vůči specifikám individuálních ontogenezí a zkušenostních rámců, Jung nazývá *kolektivní nevědomí*. Obecné reprezentační figury, představující její strukturní komponenty, označuje jako archetypy, s plným důrazem pak zejména v pozdějších spisech (1936/1954 *Über die Archetypen des kollektiven Unbewussten*, 1951 *Aion*, 1955 *Mysterium coniunctionis*). Ve smyslu této expozice, jíž se zde budeme přidržovat, představují archetypy tenzní komplexy přiřazující výdobytkům individuální psychické ontogeneze, návazným vjemovým vstupům a myšlenkovým konstruktům elementární významové signatury a komplexní kontextuální reference, posilující osobní integritu a následné kroky vstupování do světa.

V projevech archaického myšlení, kde transcendentální objekty – obecniny – identifikujeme odkazem k jednotlivinám reálného světa, je povaha těchto introspektivně nahlédnutých archetypálních tenzí vyjadřována obecně formou personifikace – výběrem charakteristických, s příslušnou tenzí korelovaných fenotypových specifik, postupně posilovaným sociální tradicí a zpětnovazebným působením souvisejících rituálů a kulturních schémat. Universalita jednotlivých archetypálních referencí, vystupujících ve snech, v mýtech nejrůznějších přírodních národů, v imaginačních produktech volné tvorby či ve výkladových schématech archaických věd typu astrologie či alchymie, je nejsilnějším argumentem pro realitu fenoménu, který Jung termínem kolektivní nevědomí označuje. V tomto ohledu je pak zřejmé: archetypy, nehledě na proměny svých personifikací, se nemění. S ohledem k archetypu Moudrého starce, jemuž se budeme dále věnovat, neuškodí tuto skutečnost připomenout zvláště důrazně.

Na podobné věci totiž zapomínáme dnes takřka programně. Jazyk a myšlení dnešního člověka, fatálně předznamenané vševědoucí mnohomluvností intelektuálního diskursu a nezávazných konverzací, nás od členitých sfér archaických akcentů důsledně odvádí. Radikálně omezují smysl pro komplexní označující funkci jednotlivin a neudivuje, že problematiku archetypů redukuje na odkazy k personifikačním schématům a jejich dobovým proměnám. Zohledňovat na této platformě distinkci mezi tímto výměrem a archetypy jako invariantními tenzními systémy preformujícími náš obraz světa, lze jen velmi obtížně. Cesta k podobným tématům vyžaduje vykročit za bariery vševědoucí mnohomluvnosti: není snadná, bez ztrát a nadstandardního soustředění se neobejde.

(ii) Struktura kolektivního nevědomí

Elementární rovinou kolektivního nevědomí je sémantická platforma odrážející polaritu mužské a ženské libidinosní organizace. Je zdrojem rozdělení jednotlivin světa na elementy mužské a ženské série (vzhůru-vpřed-ven vs. dolů-sem- dovnitř, vzduch-oheň-den-slunce vs. země-voda-noc-měsíc atd.) a inverzně: zdrojem obecně srozumitelné předmětové symboliky mužské a ženské konstituce a estetiky s nimi operujících reprezentačních figur.

Jungův přínos, rozšiřující Freudova zjištění o povaze nevědomých procesů, spočívá ovšem v první řadě v nálezu, že inherentní komponentou uspořádání nevědomých obsahů jsou i velmi komplexní tenzní systémy preformující jejich významové signatury s ohledem na zachování psychické integrity subjektu – celistvosti bytostného Já – Self, a že tyto systémy vykazující stejnou míru universalitu jako elementární projevy kolektivního nevědomí.

Pro osobní nevědomí preformuje kolektivní nevědomí kompenzační komplex označovaný termínem Stín. Jeho součástí jsou objektové projekce potlačených obsahů, vyvazující subjekt z tíživých nároků odpovědnosti za vlastní selhání a provinění. Obraz světa plný nepřátel, překážek a objektivních příčin, je velmi typickým projevem sémantických nástrojů, jimiž Stín integritu subjektu vyvažuje. Osobní peripetie Stínu jsou přímým produktem komplementárního tenzního systému označovaného termínem Persona: komplexu vědomých i nevědomých vztahových schémat zprostředkujících společensky relevantní obraz subjektu (a s nimi souvisejících paměťových obsahů). Polarita Persony a Stínu je klíčovou komponentou cenzorského mechanismu, jímž Freud charakterizuje separaci vědomých a nevědomých obsahů.

Centrální reprezentační matricí psychické organizace mužského jedince představuje pak archetyp Animy: tenzní systém sdružující zkušenostní obrazy matky do zobecněného výměru žádoucích vlastností světa, transcendentální ideál přidělující pleteni elementárních tělesných a duševních procesů a zkušenostních

specifik příslušnou orientaci a bytostný smysl, komplementární ke konstituční neúplnosti subjektu. Identifikace s Animou je cestou šílené lásky, cestou nalezení sebe sama v jiném jedinci a zrušení fatální neúplnosti pobývání ve světě. Prvotní vlastností Animy je bezpochyby poukaz, že naplnění života muže je v náručí ženy. Avšak: zobecněná ženskost personifikovaná archetypem Animy je *kompletní* kontrapozicí k finitnímu rozvrhu mužského vztahování, jako centrální vlastnosti tedy zahrnuje také mnohoznačnost, neuchopitelnost, proměnlivost, jinakost. Ty jsou sice v náručích jednotlivých žen bezpochyby k dispozici, pohřichu v posledku vždy v míře přece jen omezené. V tomto ohledu je Anima setrvalou výzvou k hledání a změně – je tím, řečeno slovy básníka, „*co věčnoženské jest táhne nás výš*“.

Uskutečnění sebe sama, konstituce bytostného Já – Self, tensního systému psychické integrity subjektu, tak zohledňuje nejen peripetie vztahů k jiným reálným subjektům a faktické naplnění jejich komplementarity. V nezanedbatelné míře je předznamenává také polarita této žité stránky subjektu a archetypálního výměru jeho transcendentální orientace.

Ve srovnání s Animou se Animus, centrální komponenta reprezentační matrice ženského jedince – zobecněný obraz neženských komponent otce, naopak vyznačuje jednoznačností, spolehlivostí, pevností – vlastnostmi, jichž žena vyžaduje u jedince, jehož se v posledku rozhodne učinit součástí sebe samé. Čím silnější je nicméně vstupní identifikace ženského subjektu s Animem, tím méně z vlastní konstituce do vztahu vstupuje a, nezbytně, tím výraznější musí být projevy Animy partnera. A vice versa. Jednoznačnost mužského úsudku skrývá v pozadí relativisující potenciál Animy, Animus, který v nejednom případě indexuje jeho ženskou variantu, podobné kompromisy nezná.

Stručně řečeno, ve světě reálných bytostí se tak potenciál vzájemné komplementace až příliš často mění na konflikt nekompatibilních archetypálních identifikací. Až příliš často se ukazuje, že vlastnosti

reálně dostupných partnerů se od kvalit vytýčených archetypální matricí liší spíše více než méně. S postupem času je tak stále patrnější, že od svých transcendentálních ideálů nás kolotání života, nic naplat, průběžně vzdaluje. V případě Animy jde navíc z očividných důvodů o entitu, kterou v úplnosti jejího rozvrhu dosáhnout nelze a s přibývajícím věkem nám zkušenostní aparát tuto skutečnost připomíná s názorností stále surovější.

Důsledky mohou být zničující – ztráta vstupní důvěry ve smysl jsoucího, ztráta orientace, rozpad integrity bytostného Já, konec. Naštěstí, aparát kolektivního nevědomí disponuje tenzními systémy k efektivní kompenzaci těchto důsledků. Jde o vztahové rámce komplementární k polaritě Anima – Animus, kompenzační platformu vymezenou kontrapozicí (negací negace) jejich syzygie. Mužským archetypem s těmito vlastnostmi je (v Jungově pojmosloví) Moudrý stařec, ženským pak Velká či Chthonická Matka.

(iii) Stařectví a moudrost

Kombinace *moudrost a stáří* je očividně častější než *moudrost a mládí*, ač v obou případech jde o jev spíše vzácný – pošetilost, nezralost, dětinskost, sebestřednost, nadutost, omezenost a jiné formy nemoudrosti se v kombinaci s oběma věkovými kategoriemi vyskytují výrazně častěji. Jisté moudrostní dispozice přicházejí se stářím ovšem jaksi automaticky. V elementární rovině třeba ruku v ruce se stařeckou ztrátou výkonnosti a obecným zpomalením aktivit.

Šouravý krok starce anticipuje potenciál uklouznutí, zlomenin a tragického konce, fyzicky zohledňuje relevantní preventivní opatření a v posledku posiluje soustředění, které – jak učí klasická díla zenového buddhismu – je bytostným ekvivalentem moudrosti.

Soustředění posiluje nenásilnou formou také další neodmyslitelný aspekt stařectví – smyslové a paměťové insuficience: získat žádoucí informaci z fragmentárních sluchových či zrakových vjemů a

zbytkových pamět'ových záznamů bez nemalého soustředění nyní již zkrátka nejde, stejně tak jako ukousnout přiměřené sousto s prořídlou denticí. Dysfunkce (předvědomých) sémantických vjemových filtrů, související se stařeckou smyslovou deprivací, jsou pak celkem přirozeně kompenzovány nenápadným posunem pozornosti k různým virtuálním objektům a vzdáleným horizontům, dříve opomíjeným.

První decenia života muže jsou ovšem nesena duchem vstupní libidinózní konfigurace (vpřed, výše, kupředu atd.) posilované průběžně doplňovanými hladinami všelijakých testosteronů a adrenalinů a zpětnovazebnými stimuly z aplikace jimi podporovaných vztahových schémat typu „kde nepomůže hrubá síla, pomůže ještě hrubší síla“. Ty přinášejí obecně velmi dobré výsledky přinejmenším do věku, kdy ona síla již jaksi přestává být k dispozici. Osobní prohry a strážně světa přestávají být tehdy již pouhou výzvou k jejich překonání, stávají se důraznou připomínkou neúplnosti dosavadních představ o povaze jsoucího a údělu sebe sama. S nástupem stařectví se lze pak vypořádat v zásadě trojím způsobem: (a) vstupování do světa omezíme na zákoutí, kde dosud vše – alespoň v našich očích – funguje jako dřív, (b) kompenzaci svěříme do rukou Stínu, soustředíme se na strážně a nepatřičnosti svého okolí, odhalování jejich („objektivních“) příčin a jejich šířavou kritiku, (c) s ohledy k („objektivní“) nutnosti vyklízíme dosavadní pozice, technikou z nouze ctnost budujeme interpretační refugia minimalizující aktuální ztráty, v ideálním provedení dostatečně prostorná pro intaktní prosperitu bytostného Já. Všechny tři základní varianty stařectví známe každý – s četnými kombinacemi a modifikacemi – z různých barvitých příkladů každodenního okolí více než dost. V dnešních dobách nekompromisní hodnotové dominance mladistvosti jde vesměs o obrazy jasně tragikomického rázu, a to tím více, čím více spoléháme na méně drastické varianty stárnutí (a, b).

Důstojnou a společensky přijatelnou cestu stárnutí skýtá zjevně pouze varianta (c). Předpokladem této cesty, preformované tenzním systémem archetypu Moudrého starce, jsou ovšem velmi dramatické přestavby vstupního obrazu světa, sebe sama a vlastních možností, včetně aktivní, tj. vědomé, rezignace na únikový potenciál netraumatických variant (a) a (b). Nezbytným krokem je zde zvědomění vlastního Stínu, úkol nad jiné náročný a bytostně traumatický. Jinými slovy, průvodním rysem stařectví je stále hlubší introspekce velmi temných stránek osobního nevědomí, předpekli, kde vidina vlastního konce je již jen logickou tečkou, jíž tento prostor nabývá svého naplnění.

Obraz sebe sama a světa, postupně dotvářený podobnými exkurzemi, pak charakterizuje nezbytné oslabení vazeb k nejrůznějším komponentám každodennosti, hodnotovým rámcům žabomyšího hašteření a vidinám libidinózních zisků z osobní účasti v těchto doménách. S masivním úbytkem testosteronu se k těmto doménám postupně přidávají i elementární poukazové roviny archetypu Animy, náruče žen se ostatně pro starce již neotvírají. Je-li mysl starce očištěna od optiky Stínu a ultimátního diktátu vlastní tělesnosti, vůdčí invariantou sémantického rámce se tak stává transcendentální facie Animy: ono věčnoženské co táhne nás výš, od centrálního vysvětlujícího principu kolotání života po smrt kmotřičku, jejíž náruč je očividně pro starce zešíroka otevřena.

Všechny tyto skutečnosti a související osobnostní transformace s fenoménem stáří a stařectvím očividně souvisejí. Důležité však je, že nikoliv jednoznačně: tenzní systém preformující příslušné kompenzační kroky je zjevně incipientní vstupní součástí naší psychické organizace, leccos z výměru Moudrého starce lze tak dosáhnout třeba již v třetím deceniu.

Sémantický aparát ustavovaný tenzním systémem Moudrého starce poskytuje totiž nejen osobní kompenzaci stařecké desintegrace Self, konfiguruje zobecněný návod k vnímání světa jako domény přesahující rámec osobního chtění, jako incipientní záruky smyslu dění.

(iv) Moudrost kulturního zázemí

Průběžná rekonstituce bytostného já (Self) je i s pomocí mohutných preformačních nástrojů, jaké poskytují tenzní systémy Moudrého starce a Velké Matky, úkolem neobyčejně náročným. Jednou z klíčových funkcí kultury je tento úkol usnadnit. Obecně srozumitelným prostředkem je zde sociální cena osobností personifikujících příslušné archetypální transformace a zprostředkujících jejich sémantický potenciál. Moudří starci se těší vážnosti a výjimečnému sociálnímu statusu zejména v archaických společnostech. V plném rozsahu to platí o agraických kulturách, kde se společensky významné informace předávají ústní tradicí a jejich objem je přinejmenším formálně, odhlédnuto od osobních kvalit, přímo úměrný zkušenostem a věku mluvčího. S ohledem k obecnému ocenění osobnostních transformací a vztahových modů indexovaných archetypem Moudrého starce, se tu stárne jaksí rychleji a moudrých starců je víc, často již ve čtvrtém deceniu života. Neudivuje, že společnosti s těmito charakteristikami nevynikají excesivní výkonností, přísným řádem a expanzivitou, nežije se zde však špatně. Rady starších příležitostně doplňované moudrostními poselstvími putovních věštců, prosodů a proroků regulují chod society vyvažováním aktuálních potřeb zkušeností alternativních postupů a analytickými soudy zohledňujícími přesahové kontexty zpředmětněné příslušnými archetypálními reprezentacemi. Výsledným efektem je zachování society a zpětnovazebné posílení instituce Moudrého starce a skutečností, jichž je nositelem – moudrostního rámce obecně označovaného termínem *kultura*.

V graických kulturách je ovšem nepřevoditelná hodnota mentální výbavy moudrého starce relativizována zápisy o zkušenostech starců ještě starších a ještě moudřejších, v ultimátním případě pak původců všeho bytí. Moudří starci jsou nicméně stále třeba, přinejmenším jako strážci dotyčných zápisů a interpretátoři jejich poselství. Zobrazení starozákonních proroků kodifikuje ostatně, přinejmenším v evropské výtvarné tradici, podobu Moudrého starce *per se*.

Fakticky ovšem, s objevem písma a jeho praktického využití, se formální společenský význam moudrých starců dramaticky zeslabuje. Písmo a zápis se souběžně stává *objektivním* výrazem majetkových a ordinačních relací nadřazeným úsudku moudrých starců, stvrzením moci panujících velmožů, kupců, jejich právních zástupců a orgánů činných v trestním řízení. Moudří starci čtvrtého decenia nacházejí nicméně pod jejich ochranou uplatnění co dokumentátoři božské povahy písma a glosátoři objektivní nutnosti stávajících pořádků.

Tento stav, který do značné míry charakterizuje i požehnanou dobu dnešních dnů, se stal na prahu čtvrtého decenia života terčem revolučního vystoupení Ježíše Krista. Z obecně známých důvodů se tento prorok stadia moudrého starce nedožil, zanechal nicméně v historii našich krajů (uhlíkovou) stopu nezanedbatelného rozsahu, k níž se v následujících odstavcích vrátíme.

V této chvíli nicméně odbočíme z dosavadní linie výkladu k tématu, jemuž se tradice naší kultury s jakousi ostentativní samozřejmostí vyhýbá. Archetypu, který Jung označuje termínem Velká či Chtonická Matka. Zatímco Moudrý stařec odklání energii psychického dění do sfér mimo kolotání tělesnosti a každodenních reálií, tenzní systém Velké Matky aktivizuje centripetální potenciál a mnohorozměrnost ženské konstituce k včleňování stále rozsáhlejších sfér reálně dostupného okolí do domény uskutečněného osobního působení. Velká Matka se stává ultimátním zdrojem významové integrity rodinných vazeb a reprezentačních schémat, která tuto integritu zprostředkují, autoritativním zdrojem hodnotových a estetických soudů s nimi souvisejících a v posledku rovněž činitelem, který nároky těchto soudů uvádí do fyzické realizace.

Zatímco Anima a Animus se průběžně setkávají v konfrontacích psychických tenzí svých nositelů v nejrůznějších sférách kolotání fyzického žití, Velká Matka a Moudrý stařec konstituují diametrálně odlišné sémantické domény, v kontextu tradičních společností bez výraznějších interferencí. Doménou Velkých Matek je psychofyzický potenciál jednotlivých členů society, fyzická kontinuita rodin. Doménou Moudrých starců jsou přesahové souvislosti individuálních rozvrhů, temporální a prostorové horizonty jsoucího.

(v) Moudrý stařec a Aion křest'anství

Jedním z universálních výdobytků kulturní evoluce je stabilizace reprezentačních schémat zohledňujících souvislosti přesahující rámec každodenního bytí a individuální jsoucnosti. Těmto výkladovým soustavám se obecně říká náboženství a po právu bývají tradičně vnímány jako indexující charakteristiky příslušných kultur.

Stadiální dynamika civilizačního vývoje, jak ji představuje klasická filosofie 19. a 20. století, je vymezována souběžně představbami ekonomické organizace societ a představbami náboženských reprezentací. Přes nesčetná trapná zjednodušení, nezbytně provázejících čítankové obrazy tohoto předmětu, nelze popřít, že presumpce vývojové trajektorie od prvobytně pospolných společností s animistickým náboženstvím k rozvinutému kapitalismu s pragmatickým monoteismem má, nic naplat, nepřehlédnutelně reálný základ a o čemsi vypovídá.

V duchu čítankových schémat nyní přeskočíme nejasné ač očividné indicie o působení Velkých Matek v utváření náboženských schémat (srv. např. neolitické kultury východního středomoří) a omezíme se na konstatování, že z rozvrhu věci a vymezení sociálních rolí v archaických societách je formulace a kodifikace náboženských reprezentací a eschatologických představ výlučnou doménou Moudrých starců. Od této skutečnosti se ostatně odvíjí shora zdůrazněná vážnost, jíž se moudří starci – proroci tradičně těší. Radikální změnu tohoto výměru přináší křest'anství. Ne-stařec

Kristus je personifikací čehosi, s čím se na platformě moudrostařeckých reprezentací není snadno vyrovnat. Christologická legenda stává se tak během prvních století křest'anské historie substrátem, na němž se postupně vynořují takřka všechny facie relačních souvislostí archetypálních tenzí kolektivního nevědomí. Substrátem, aktivizujícím dalekosáhlé zvědomění hlubinných nástrojů udržujících bytostné Já – Self.

Křest'anská dogmatika, která tyto nálezy průběžně stabilizuje a modifikuje ku každodennímu použití, poskytuje tak v hrubých rysech funkční instantní obraz reprezentační matrice Self.

Svým podílníkům – věřícím – poskytuje tak křesťanská církev preformovanou cestu osobnostní integrace bez nutnosti složitého hledání, traumat bytostných nejasností a souvisejících energetických ztrát. Vyvázaní z nutnosti konstituovat jednotlivé komponenty bytostného Já *de novo*, které křesťanská dogmatika instantně poskytuje, skýtá přinejmenším jednu nezanedbatelnou výhodu: neobyčejnou úsporu času i energie. Možná právě toto byl jeden z klíčových zdrojů úspěchů křesťanství a skrytý motor křesťanské civilizační expanze.

Sociální povinnosti Moudrého starce křesťanský kontext naší civilizace výrazně zjednodušil. Moudrých starců v zásadě již není třeba, jsou nicméně tolerováni jako vykladači Písma a dogmatu a potenciální záruka řešení partikulárních nekompatibilit. Tak je tomu ostatně i v transcendentálním rozvrhu bytostného Já, ukazovaném křesťanskou dogmatikou: Bůh Syn (mužský subjekt interagující s jinými subjekty světa) – Duch Svatý (Anima) – Bůh Otec (Moudrý stařec – ultimátní pojistka nekompatibilit Syna a Ducha).

Křesťanství s členitým aparátem preformovných archetypálních reprezentací, asimilující zkušenostní poučení předchozích reprezentačních systémů a archaických věd, vytvořilo velmi komplexní výkladový a operační rámec euro-atlantické civilizační epochy, současného úseku historie lidstva – eonu. Není náhodou, že řecký ekvivalent tohoto termínu, *Aion*, stojí v názvu obsáhlého pozdního spisu C. G. Junga (1951), který zmíněné souvislosti podrobně rozebírá (C. G. Jung 1951: *Aion. Beiträge zur Symbolik des Selbst*. Česky: *Aion. Příspěvek k symbolice bytostného Já*. Nakl. T. Janečka, Brno 2003).

(vi) Antropocén a konec křest'anství

Odkaz ke křest'anským zdrojům naší kultury a dvěma miléniím její kontinuity je universálním argumentem konzervativní rétoriky, stejně repelentním jako oprávněným. To, že v dnešních dnech jej slycháme takřka s každodenní naléhavostí, ovšem patrně nesouvisí pouze s hrozbou jinověrných imigrantů. Je projevem oprávněné obavy, že tato tradiční záruka konzistence bytostného Já, jaksi přestává fungovat, že změny, které myšlenkové dění naší civilizace doznalo během uplynulého století (a zejména jeho současné poloviny), až příliš výmluvně poukazují k tomu, že Aion křest'anství s nástupem stávajícího milénia fakticky skončil.

Na vině ovšem není jen příslovečná zkostnatělost církevních návodů či vyčpělost ideologických schémat produkovaných nejrůznějšími interpretacemi Písma, rozmach bezvěrectví, militantního ateismu a jeho variantních forem. Radikálně – dynamikou exponenciálního vývoje – se změnil obecný výměr každodennosti, rozsah a členitost společenských a ekonomických závazků i materiálních rozkoší, které globální civilizace svým podílníkům poskytuje. S těmito skutečnostmi a tempem jejich obratu, nikoliv s transcendentálními horizonty a smyslem bytí, se musí dnešní člověk vyrovnávat. Těmto nárokům je třeba dostát, máme-li zůstat plnohodnotnými členy stávající společnosti. Netřeba zdůrazňovat, že moudrosti Moudrých starců a jejich způsoby konstituce bytostného Já jsou za těchto okolností branou do pekel.

Je milým rysem doby, že k fyzickému hubení moudrých starců zatím nedochází, závažnost a ultimátní rozměr zmíněných přestaveb jsou nicméně nyní již obecně vnímány jako klíčová specifika dneška. V duchu operačních postupů scientismu, přeznačujícího v průběhu uplynulého století explikace křest'anské dogmatiky odkazy k nálezům pragmatických věd, nachází naléhavá potřeba zdůraznění rozsahu těchto specifik výraz v pojmu antropocén. Antropocén je termínem pro novou geologickou epochu – eon, kdy určujícím činitelem planetární dynamiky se stává člověk.

Exponenciální nárůst lidské populace, jejích metabolických produktů a zásahů do přírodního dění v posledním půlstoletí skýtá tomuto náhledu robustní podporu.

V pozadí halasně scientistní rétoriky a trojčlenkových pseudoargumentů mizí ovšem ze zřetele nejvlastnější důvod dramatického zneklidnění: konec eonu, strach z prázdnoty a všeobecná bezradnost. Nejde samo sebou jen o to, že andělíček můj strážníček s ježíškem panáčkem, při patřičných příležitostech rituálně připomínání, nás před vynalézavostí kyberzločinců a permanentní péči neustále se aktualizujících softwarů takřka jistě neochrání. Tempo informačního a ekonomického obratu neskýtá prostor a čas pro hledání smyslu sebe sama, pro pracnou rekonstrukci bytostného Já, přičemž současně tradiční předpřipravené nástroje k netraumatickému zvládnutí tohoto úkolu již jaksi nefungují.

Blýská se však na lepší časy, něco k dispozici přece jen je. Nenápadným, o to však významnějším rysem antropocénu je totiž vznik nové sociální matrice pro konstituci Self, nového náboženského rámce, poskytujícího uvolněným sublimačním energiím vítaný kanalizační substrát.

(vii) Aion Chtonické Matky

Uplynulé století bylo stoletím scientismu. Jeho vyznavače, k nimž ve větší či menší míře patří v posledku většina z uživatelů vědotechnických vymožeností, spojuje důvěra ve smysl vědeckého pokroku, obecný užitek jeho výdobytků a relevanci obrazů světa, jež vytváří. Svým faktickým výměrem je scientistické náboženství (včetně marxistického konceptu dějinné dynamiky) do značné míry prostou negací křesťanských dogmat vytýčenou důsledným důrazem na formální objektivitu Metody, logickou konzistenci a objektivní pravdivost vědeckých nálezů, invariantních vůči ideologickým propozicím či morálním korektivům. Explikační rámec poplatný archetypálnímu výměru Moudrého starce, s transcendentálními obecninami a eschatologickými úběžníky, zde však přes technické modifikace různými velkými třesky, černými děrami či sobeckými geny zůstává jako určující sémantém v jádru zachován. Exploze inovačních technologií a informačního obratu, nastartovaná v průběhu přelomového úseku 60. a 70. let minulého století, provedla scientismus úskalím postmoderních alternativ na práh současného milénia. Vědeckotechnické inovace se staly nezpochybnitelnou hybnou silou dneška, jejich exponenciální rozvoj poskytuje takřka k jakékoli otázce současnosti instantní odpověď' podloženou aparátem neprůstředných instrumentálních dat a technologických realizací. Dobrat se povahy této současnosti (a osobního ukotvení na této platformě) prostřednictvím transcendentálních obecnin, sémantických redukcí a odklonu od každodenního dění očividně nelze. Členitý výměr každodennosti s dynamickou obměnou hodnotových schemat, indexovaných předmětnou přítomností entit překračujících rámec dosavadních zkušeností, je totiž její nevlastnější kvalitou. Cestu, jak zde udržet integritu bytostného Já, skýtá, zdá se, jedině aktivní asimilace aktuálně dostupných jednotlivin této každodennosti, technologických výdobytků a integrace jejich nositelů v aktu každodenního žití. Archetypální dispozice k tomuto postupu jsou základní součástí tenzního systému Velké Matky. V daných souvislostech, kdy předmětem asimilace nejsou již ani tak osobnostní specifika vlastního příbuzenstva jako anonymní produkty všelidské kreativity, je namísto spíše

zdůraznit chtonický potenciál, centripetální sílu asimilačního procesu, jimiž kontinuální pohlcování komplexního okolí zajišťuje intaktní kontinuitu bytostného Já. Termín Chtonická Matka je pro určující archetypální reprezentaci dneška bezpochyby výstižnější.

Projevy zmíněného posunu v reprezentaci jsou i v uspořádání hodnotových a vztahových matric netřeba popisovat – každodenní kolotání života, veřejná sféra, kodifikující smysl jsoucího ultimátní závazností arbitrárních norem a příslušných chtonických schemat, a v posledku i vlastní, těmito ohledy předznamenané, projevy každého z nás, ilustrují povahu doby s dostatečnou názorností. To, že nejžhavějším zdrojem společenského pohybu a osovou dimensí normotvorných postojů se stala genderová problematika, není náhodou. Otázka, jaký že je vlastně gender Boha, již dávno přestala být nemístným vtipem. Vskutku, zdá se, že prorocká vize André Bretona (v jeho *Arkánu 17*) o ženě jako spasitelce světového dění, doznává dnes, přinejmenším co do fyzické realizace, svého plnohodnotného naplnění.

Jádrovou komponentou archetypu Velké Matky je implicitní odpovědnost za kontinuitu jsoucího, kontinuitu života. Tímto nárokem je vymezeno i rozsáhlé mezinárodní společenství globální odpovědnosti, vykazující bez větších pochyb všechny průvodní rysy regulérního náboženského hnutí. I když legitimační argumenty formálně konstituující toto hnutí tvoří výběr vědeckých hypotéz, fakticky jde o radikální negaci scientismu (a dialektickou negaci křesťanství). Nejen proto, že formálně objektivní poznatky jsou zde podřízeny účelovým explikacím, ale především proto, že celkovostní morální a etické ohledy předznamenávající dotyčné explikace, jsou vnímány jako vlastní smysl intelektuální reprezentace světa.

Stručně řečeno, zdá se, že opravdu stojíme na prahu Aionu nové doby, kormidlo světa z třesoucích se rukou Moudrých starců přebírají dcery Chtonické Matky. Kéž by se jim zdařilo vymanit se z područí svých Animů a ze světa přeplněného metabolity mužského vztahování našli cestu k tomu, čím v instanci zosobnění Animy mají pro svět být!

V Praze,
1.9.2019

10 výtisků